



**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДИДАГИ
СУВ ҲАВЗАЛАРИДА ЎСУВЧИ ТУБАН ВА ЮКСАҚ
СУВ ЎСИМЛИКЛАРИНИ КЎПАЙТИРИШ,
УЛАРНИ ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИДА ҚЎЛЛАШ**

Республика илмий-амалий аижуман материаллари

Т Ў П Л А М И

2020 йил 13 ноябрь



**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ОЛИЙ ВА ЎРТА
МАХСУС ТАЪЛИМ ВАЗИРЛИГИ**

БУХОРО ДАВЛАТ УНИВЕРСИТЕТИ

**АГРОНОМИЯ ВА БИОТЕХНОЛОГИЯ ФАКУЛЬТЕТИ
БИОЛОГИЯ КАФЕДРАСИ**

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДИДАГИ
СУВ ҲАВЗАЛАРИДА ЎСУВЧИ ТУБАН ВА ЮКСАК
СУВ ЎСИМЛИКЛАРИНИ КҮПАЙТИРИШ, УЛАРНИ
ХАЛҚ ХЎЖАЛИГИДА ҚЎЛЛАШ**

**мавзусидаги республика илмий-амалий анжуман
матерналлари**

Т Ӯ П Л А М И

2020 йил 13 ноябрь

Бухоро – 2020

Ўзбекистон Республикаси ҳудудидаги сув тақомларидаги ўсувчи тубан ва юксак сув ўсимликларини кўпайтириши, уларни ҳалқ хўжалигинида кўллаш

Ўзбекистон Республикаси шароитида, сув ҳавзалари тубан ва юксак ўсимликлар кенг тарқалганини сабабли уларнинг тур таркибини аниқлами, таркибида оксил, углевод, ёғ ва витаминларга бой бўлган турларини ахратиши, кўпайтириши ҳамда уларни ҳалқ хўжалигининг турли соҳаларидаги кўллаш (чорваччиликда, балиқчиликда, паррандаччиликда, ишакчиликда, тупроқ унумдорлигини оширишида, ҳар хил оқаза сувларни тозалашда) ва ушбу соҳалар бўйича илмий-тадқиқот ишларини жадал ривожлантириши ҳамда инновацион технологияларни кўллаш массадага мувофик бўлади.

Ушбу тўпламда юкорида кўрсатилган йўналишларга бағишланган маърузалар ўз аксини топган.

Анжуман Ўзбекистон Республикаси Вазирлар Махкамасининг 2020 йил 7 февралдаги 56-Ф-сонли фармойишни ва Ўзбекистон Республикаси Олий ва ўрта маҳсус таълим вазирлигининг 2020 йил 13 февралдаги 116-сонли буйруғига асосан ўtkazilmoqda.

ЯШИЛ СУВЎТЛАРНИНГ ХУСУСИЯТЛАРИ.

Шоназар Тўхтаев Ҳожиевич. БухДУ “Тупроқшунослик” кафедраси
к/х.ф.н., доценти.

Феруза Ганиева Амриллоевна БухДУ “Тупроқшунослик” кафедраси
ўқитувчиси.

Яшил сувўтлар типига жуда кўп (5500дан ортиқ) тур киради. Булар бир хужайрали, колонияли ва кўп хужайрали организмлардир. Улар рангининг кўпинча соф яшиллиги, яъни хлорофилини бошқа пигментлар ниқобламаслиги билан бошқа сувўтларидан фарқ қиласди.

Кўп хужайрали яшил сувўтлар орасида ипсимон формалари устун туради. Хужайрасиз тузилишига эга бўлган, танаси жуда катта, ташқи томондан бўғимларга ажralган, лекин айrim хужайраларга бўлинмаган яшил сувўтлар ҳам учрайди. Аксари яшил сувўтларнинг хужайралари ташқи томондан кўпинча шилимшиқланувчи пектинли пўст билан ўралган бўлади. Баъзан пўст кальций тузлари ёки кремнезем билан нақшланиши ва маълум даражада қаттиқлик ҳосил қилиши ҳам мумкин.

Яшил сувўтларнинг энг содда вакиллари, яъни уларнинг бир хужайрали организмларнинг кўпинча иккита хивчини бўлиб, улар мустақил ҳаракатлана олади. Бу яшил сувўтларнинг энг содда ҳайвонлардан хивчинлилиларга яқин эканлигини кўрсатади. Яшил сувўтлар хужайраларининг ички моддаси, одатда битта йирик вакуолали цитоплазмадан, ядро ва хромотофордан иборат. Хромотофори кўпинча пластинкасимон тузилишга эга бўлиб, унинг пиреноидлари тифиз оқсил таначалари бўлади.

Яшил сувўтлар ҳар хил йўллар билан кўпаяди. Кўпайишнинг энг содда усули ҳужайраларининг оддий бўлиннишидан ибоарт бўлиб, бу бир ҳужайрали организмларда кузатилади. Ипсимон формалари ипларининг узилган бўлакларининг ҳар бири ҳужайрасининг икки томондан бўлинниши туфайли янги организм ҳосил бўлади.

Кўпинча яшил сувўтларнинг битта ёки бир нечта ҳаракатчан зооспора ҳосил қилиб, жинсиз кўпайиши кузатилади. Зооспоралар қобиқсиз ва олдинги учидаги унинг ҳаракатланишига ёрдам берадиган хивчини бор ҳужайралардир. Зооспора ичида айирув органи вазифасини бажарадиган пульсловчи алоҳида вакуолалар ва ёруғлик нурини қабул қилувчи кичкина қизил танача – кўзча бор.

Зооспоралар она ҳужайрадан ажралиб чиққандан кейин маълум вақтгача хивчинлари ёрдамида сувда мустақил сузиб юради, кейин хивчинини йўқотиб, ўтрок ҳолда ўтади ва янги индивид ҳосил қиласди.

Яшил сувўтларнинг жинсий йўл билан кўпайиши ҳам кузатилади. Бу кўпайиш изогамия, гетерогамия ва оогамия типида бўлади. Гаметаларнинг қўшилишидан зигота ҳосил бўлиб, у қалин қобиқка ўралади ва бир қанча вақт тиним давридан сўнг янги индивид бўлиб ўсади.

Яшил сувўтлар асосан чуқур сув ҳавзаларида тарқалган бўлиб, сув остида “балчик” (тина) ҳосил қиласди. Баъзи вакиллари денгизларда, жуда кам вакиллари қуруқликда яшайди. Бир ҳужайрали формалари планктонлар жумласига киради, улар кўпинча тез кўпайиб, оқмас сувларни кўкартириб юборади. Кўп ҳужайрали организмлари эса кўпинча сув ҳавзалари тагида ўрнашиб олиб ўсади.

Кўпгина яшил сувўтлар сувда яшовчи ҳайвонлар учун озиқ бўлади, баъзи турларини (масалан, “денгиз салати”ни) одамлар ҳам истеъмол қиласди.

Фойдаланган адабиётлар:

1. В.А.Буригин, Ф.Х.Жонгузаров. Ботаника Давлат нашриёти – Тошкент, 1962й

2. Матвиенко А.М. Золотистые водоросли. Определитель пресноводных водорослей СССР. Вып.3. – М.: Советская наука. 1954г.стр.274
3. Мошкова Н.А., Голлербах М.М. Зеленые водоросли: Улотриковые – Chlorophyta, Ulotrichophyceae // Определитель пресноводных водорослей СССР. Вып.10. стр.360.
4. Музafferов А.М., Эргашев А.Э., Халилов С. Определитель пресноводных водорослей Средней Азии. Кн.1. – Ташкент. Фан. 1987г.стр.3-405.

2-ШҰЙБА

СУВ ҲАВЗАЛАРИДАГИ ТУБАН СУВҮЛЛАРЫННИҢ АЛГОЛОГИК ТОЗА ХУЖАЙРАСИННИ АЖРАТИШ, КУПАЙТИРИШ ВА ҚҰЛЛАШ

Бўриев С.Б., Юлдошов Л.Т., Кобилов А.М., Жалолов. Э.Б. <i>Батычилых ҳауэуларидаги сув ўсимликтарини анықлаши ва оқсилга бой турларини мағсус құтаптышы</i>	53
Маткаримова Г.М. <i>Водоросли и их значение в природе</i>	55
Shamsiev N. A. <i>Oyodog'itma ko 'lida mikroskopik suvo tarining targalizhi</i>	58
Shamsiyev N.A., Shodmurodov F.Q., Amanova D.N. <i>Oyodog'itma ko 'li baliglarining oziqlanishida suvo 'tarining salmag'i</i>	61
Бўриев С.Б., Кобилов А.М., Юлдошов Л.Т. <i>Батық мағсулдорларынни ошырышда сув ўсимликтарининг ажамияти</i>	63
Рашидов Н.Э., Элмуродова Н.Н., Элмуродова У.Н. <i>Коллектор суларыда аниқланған сүеітларининг экологиялық тәсвірлери</i>	66
Bo'riyev S.B., Sharopova Sh.R. <i>Fitoplanktonlarni o'rGANISHDA "bolo- hovuz" tadqiqot obyekti sifatida. Hovuz suvining fizik-kimyoyi va biologik holati</i>	68
Qalandarova D. <i>Tashil suvo 'tlardan xlorellani (chlorella pyrenoidosa) laboratoriya sharoitida organo-mineral muhitda ko 'raytirish va baligchilikda oszuqa sifatida qo'llash</i>	69
Каландарова Д.С. <i>Батычилых ҳауэуларидаги микроскопик ва коксак сув ўсимликтари, улардан батычилыхда фойдаланыш</i>	72
Шоназар Т.Х., Ганиева Ф.А. <i>Яшші сүеітларнинг хисусшылдары</i>	76
Tog'ayeva M.B., Азизова Н.А. <i>Turroq шумандорлигини oshirishda siamobakteriyalar va yashil suvo 'tarining ahamiyati</i>	77

3-ШҰЙБА

СУВ ҲАВЗАЛАРИДАГИ КОКСАК СУВ ЎСИМЛИКЛАРИННИҢ КУПАЙТИРИШ БИОТЕХНОЛОГИЯСЫ

Муродов С.А., Абдураимов О.С. <i>Сүеітлар (Rohogonium kudzorijae I.) биологиясы ва ажамияти</i>	80
Иўлдошев К.Р., Аллашкуров Ш.Р., Рахимов Ш.Ш., Юсупов Х.Р. <i>Хоразм өзлеяты шароитига зыйкорни (Eichornia) сув ўсимлигини шешімлаштырыши ва үндән оқсас сүеітларни биологияк тозаташда фойдаланышы</i>	83
Иўлдошев К.Р., Тажиев З.Р., Аллашкуров Ш.Р., Жуманазаров Х.Ү. <i>Хоразм өзлеяты шароитидә азотта сув ўсимлигини құтаптышы ва үндән оқсас сүеітларни тозаташда фойдаланышы</i>	86
Юлдошов Л.Т. <i>Бухоро шаҳар оқсас сүеітларда пистия (Pistia)</i>	91

**ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ҲУДУДИДАГИ
СУВ ҲАВЗАЛАРИДА ЎСУВЧИ ТУБАН НА ЙОКСАК СУВ
ЎСИМЛИКЛАРИНИ КУПАЙТИРИШ, УЛАРНИ ХАЛК,
ХЎЖАЛИГИДА КЎЛДАШ**

мавзусидаги республика шимий-амалий аннуман материаллари

ТҮПЛАМИ

2020 йил 13 ноябрь

<i>Muharrir:</i>	<i>G. Murodov</i>
<i>Teknik muharrir:</i>	<i>G. Samieva</i>
<i>Musahhih:</i>	<i>A. Qalandarov</i>
<i>Sahifalovchi:</i>	<i>M. Ortigova</i>

Nashriyot litsenziyasi AI № 178. 08.12.2010. Original – maketdan bosishga ruxsat etildi: 16.11.2020. Bichimi 60x84. Kegli 16 shponli. «Times New Roman» garn. Ofset bosma usulida bosildi. Ofset bosma qog’ozi. Bosma tobog’i 9,7. Adadi 100. Buyurtma №189.

“Sadriddin Salim Buxoriy” MChJ
“Durdona” nashriyoti: Buxoro shahri M.Iqbol ko’chasi 11-uy.
Bahosi kelishilgan narxda.

“Sadriddin Salim Buxoriy” MChJ bosmasonasida chop etildi.
Buxoro shahri M.Iqbol ko’chasi 11-uy. Tel.: 0(365) 221-26-45.